

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ РАННЬОГО ВІКУ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Ольга Нерпій

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Анотація:

Статтю присвячено методичним та практичним аспектам проблеми фахової підготовки здобувачів вищої освіти зі спеціальності 012 Дошкільна освіта як майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до роботи з дітьми раннього віку в умовах надзвичайних ситуацій. Зосереджено увагу на важливості створення безпечного середовища для дітей раннього віку, розвитку їхньої соціально-емоційної стійкості та педагогічної підтримки. У статті описано орієнтовну модель удосконалення підготовки майбутніх вихователів до роботи з дітьми раннього віку в надзвичайних умовах. Також розглянуто вітчизняні освітні програми, проєкти та ініціативи, що орієнтовані на роботу в кризових ситуаціях з дітьми раннього віку.

Ключові слова:

ранній вік; дитина раннього віку; педагогічна підтримка; підготовка вихователів; заклад дошкільної освіти; надзвичайні ситуації.

Resume:

Nehrii Olha. Preparation of future educators to work with early age children in emergency situations.

The article is devoted to methodical and practical aspects of the problem of professional training of higher education graduates in specialty 012 Preschool education as future educators of preschool education institutions to work with young children in emergency situations. Attention is focused on the importance of creating a safe environment for young children, the development of their social and emotional stability and pedagogical support. The article describes an indicative model for improving the training of future educators to work with young children in emergency conditions. Domestic educational programs, projects and initiatives focused on working in crisis situations with young children are also considered.

It has been established that the scientific achievements and experience of training future educators in Ukraine to work with young children are significant for our topic, as they provide a base of knowledge and practical skills necessary for effective work in emergency situations. In the conditions of modern challenges, the preparation of future educators to work with young children in emergency situations is of particular importance. The educator's ability to act effectively in crisis situations is critically important for ensuring the physical and emotional safety of children. In this regard, the study programme should pay attention to the development of adaptation skills to emergency conditions, the creation of a safe environment, as well as the development of social and emotional stability in young children.

Key words:

early age; child of early age; pedagogical support; training of educators; preschool education institution; emergency situations.

Постановка проблеми. Сучасна система підготовки майбутніх вихователів у галузі дошкільної освіти в Україні постійно вдосконалюється відповідно до актуальних освітніх тенденцій, зокрема це оновлення навчальних програм, інтеграція сучасних технологій, удосконалення педагогічної підготовки та відповідність євроінтеграційним процесам. Якість підготовки майбутніх вихователів є важливим критерієм для оцінки стану системи дошкільної освіти в цілому. Сучасні фахівці повинні усвідомлювати, що високий професіоналізм і відповідальність є ключовими для їхньої самореалізації, а мета підготовки – це формування вихователя з теоретичними знаннями та практичними навичками для розвитку і виховання дітей раннього та дошкільного віку, що відповідає потребам суспільства.

У сучасних умовах підготовка майбутніх вихователів до роботи з дітьми раннього віку в умовах надзвичайних ситуацій є важливою проблемою, яка потребує комплексного підходу. Вихователі повинні бути ознайомлені з психологічними аспектами впливу стресових ситуацій на дітей раннього віку, а також мати практичні навички для забезпечення емоційного комфорту та безпеки дітей. У цьому контексті актуальним є впровадження програм навчання,

освітніх компонентів, як обов'язкових так і вибірових, що містять теоретичні знання, тренінги, практики та симуляційні ігри для підвищення професійної готовності вихователів. Особливо це стосується спеціалістів, які будуть працювати з дітьми раннього віку, адже саме ця вікова група є однією з найбільш уразливих під час кризових ситуацій. Кваліфікована підготовка майбутніх вихователів до роботи в умовах надзвичайних ситуацій є важливим завданням сучасної педагогічної освіти, що дозволить забезпечити ефективну педагогічну підтримку дітей раннього віку та знизити негативні наслідки стресу в майбутньому.

Актуальність цієї проблеми знайшла своє відображення в загальнодержавних документах, що становлять нормативно-правову базу вищої освіти та дошкільної освіти, а саме в Конституції України (право на освіту гарантоване Статтею 53) та Законах України:

– «Про освіту» (2024) – невід'ємним складником системи освіти є дошкільна освіта та рівнем освіти є дошкільна освіта (Стаття 10); метою дошкільної освіти є забезпечення цілісного розвитку дитини, її фізичних, інтелектуальних і творчих здібностей шляхом виховання, навчання, соціалізації та формування необхідних життєвих навичок (Стаття 11); метою

- розбудови та функціонування системи забезпечення якості освіти в Україні є гарантування якості освіти, формування довіри суспільства до системи та закладів освіти, органів управління освітою, постійне та послідовне підвищення якості освіти, допомога закладам освіти та іншим суб'єктам освітньої діяльності у підвищенні якості освіти (Стаття 41); державні гарантії в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану – здобувачам освіти, працівникам закладів освіти, установ освіти, наукових установ, у тому числі тим, які в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану в Україні чи окремих її місцевостях, оголошених у встановленому порядку (особливий період) були вимушені змінити місце проживання (перебування), залишити робоче місце, місце навчання, незалежно від місця їх проживання (перебування) на час особливого періоду гарантується: організація освітнього процесу в дистанційній формі або в будь-якій іншій формі, що є найбільш безпечною для його учасників, збереження місця роботи, середнього заробітку, здійснення виплати стипендії та інших виплат, передбачених законом, місце проживання (пансіон, гуртожиток тощо) та забезпечення харчуванням (у разі потреби) (Стаття 57-1) (Про освіту..., 2024);
- «Про вищу освіту» (2024) – відповідність умов провадження освітньої діяльності та результатів навчання вимогам законодавства та стандартам вищої освіти, професійним та/або міжнародним стандартам (за наявності), а також потребам заінтересованих сторін і суспільства, що забезпечується шляхом здійснення процедур внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості (Про вищу освіту..., 2024);
 - «Про освіту дорослих» (2022) – забезпечення здобуття повної загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти в державних і комунальних закладах освіти, створення необхідних умов для виховання дітей та молоді, розвитку здібностей, професійної орієнтації, продуктивної праці, громадянських компетентностей учнів, молоді та дорослих осіб, сприяння діяльності дошкільних та позашкільних закладів освіти, дитячих, молодіжних та науково-просвітницьких організацій, надавачів послуг у сфері освіти дорослих (Про освіту дорослих..., 2022);
 - «Про дошкільну освіту» (2023) – Законодавство України про дошкільну освіту базується на Конституції України і складається із Закону України «Про освіту», цього Закону, інших нормативно-правових актів та міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Основними завданнями законодавства України про дошкільну освіту є: забезпечення права дитини, у тому числі дитини з особливими освітніми потребами, на доступність і безоплатність здобуття дошкільної освіти; забезпечення необхідних умов функціонування і розвитку системи дошкільної освіти; визначення змісту дошкільної освіти; визначення органів управління дошкільною освітою та їхніх повноважень; визначення прав та обов'язків учасників освітнього процесу, встановлення відповідальності за порушення законодавства про дошкільну освіту; створення умов для благодійної діяльності у сфері дошкільної освіти (Про дошкільну освіту..., 2023);
 - «Про професійний розвиток працівників» (2019) – процес цілеспрямованого професійного навчання працівників, формування у працівників спеціальних знань, розвиток необхідних навичок та вмінь, що дають змогу підвищувати продуктивність праці, максимально якісно виконувати функціональні обов'язки, освоювати нові види професійної діяльності, що включає первинну професійну підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації працівників відповідно до потреб (Про професійний розвиток..., 2019);
 - Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки – реформування та модернізації системи вищої освіти; сприяння зближенню у сфері вищої освіти в рамках Болонського процесу; покращення якості та підвищення важливості вищої освіти; поглиблення співробітництва між закладами вищої освіти; розширення можливостей закладів вищої освіти; активізації мобільності студентів, наукових, науково-педагогічних та педагогічних працівників (Стратегії розвитку вищої освіти..., 2022).
- Окреме місце в дослідженні займає співпраця України з зарубіжними країнами. Так в 2024 році Україна підписала угоду про співпрацю у сферах науки, технологій, інновацій та вищої освіти з Німеччиною. Двостороння співпраця України і Німеччини охоплюватиме: обмін експертами для

реалізації спільних науково-технічних програм; участь у міжнародних проєктах, організацію спільних наукових конференцій, семінарів і симпозіумів; створення і спільне використання інноваційних структур; підтримку програм вищої освіти та розвиток партнерських відносин між університетами обох країн.

Також у 2024 році Україна розширила горизонти співпраці в освітній сфері з Естонією. Естонія активно сприяє розвитку системи освіти і допомагає впроваджувати всі ті якісні зміни, які закладено в концепцію Нової української школи (Міністр освіти і науки України О. Лісовий, 2024). Протягом співпраці Естонія зобов'язалася надати всебічну підтримку у сфері реформування системи освіти на всіх рівнях: у дошкільній і загально-середній освіті – впровадження естонських цифрових рішень, навчальних матеріалів, тренінгів для українських учителів із сучасних методів викладання; у професійно-технічній освіті – створення сучасних, орієнтованих на ринок праці навчальних програм для розвитку дуальної освіти; у вищій освіті – розроблення шляхів ефективної підтримки комплексної трансформації вищої освіти та експериментальних проєктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день проблемою підготовки майбутніх вихователів до роботи з дітьми раннього віку в умовах надзвичайних ситуацій ще не займалися, проте існують окремі аспекти досліджуваного феномену:

- професійна підготовка фахівців дошкільної освіти (А. Богуш, А. Беленька (2017), Н. Гавриш, В. Ляпунова, Т. Поніманська, І. Рогальська-Яблонська, Н. Трофаїла, Г. Цветкова (2017));
- підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти в системі заочного навчання (В. Нестеренко);
- теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до роботи з дезадаптованими дітьми (Л. Зданевич, 2014);
- підготовка майбутніх вихователів до роботи з дітьми раннього віку (С. Івах, 2016; Я. Примич та Н. Черепаня, 2019; О. Шадюк, 2020);
- професійна підготовка майбутніх педагогів-вихователів до роботи з дітьми раннього віку на етапі адаптації до нових соціальних умов (Н. Гавриш, Н. Шкляр, 2020);
- фахова підготовка майбутніх вихователів до організації здоров'язбереження дітей раннього віку, методичні аспекти (Л. Гаращенко, О. Літченко, Т. Шинкар, 2024).

Наукові здобутки та досвід підготовки майбутніх вихователів в Україні до роботи з дітьми раннього віку є вагомими для нашої теми, оскільки вони забезпечують базу знань і практичних навичок, необхідних для ефективної роботи в умовах надзвичайних ситуацій. Одночасно, євроінтеграційний напрямок розвитку української освітньої системи спрямовує науковців і викладачів вищих навчальних закладів на вивчення міжнародного досвіду підготовки вихователів з метою удосконалення вітчизняної системи підготовки фахівців для роботи в закладах дошкільної освіти.

Формулювання цілей статті. Мета статті – висвітлити особливості підготовки майбутніх вихователів за спеціальністю 012 Дошкільна освіта до роботи з дітьми раннього віку в умовах надзвичайних ситуацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професіоналізм вихователів дошкільної освіти формується поступово та розвивається протягом усього життя. Проте основи закладаються під час навчання у закладі вищої освіти, який, враховуючи потреби суспільства, постійно знаходиться у процесі змін і трансформацій. В умовах сучасних викликів, особливе значення набуває підготовка майбутніх вихователів до роботи з дітьми раннього віку в надзвичайних ситуаціях. Здатність вихователя діяти ефективно в кризових обставинах є критично важливою для забезпечення фізичної та емоційної безпеки дітей. У зв'язку з цим, у програмі підготовки необхідно приділяти увагу розвитку навичок адаптації до надзвичайних умов, створенню безпечного середовища, а також розвитку соціально-емоційної стійкості у дітей раннього віку.

Підготовка здобувачів вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта базується на освітньо-професійній програмі «Дошкільна освіта», яка є основою для планування й організації навчального процесу у закладах вищої освіти, поступово перетворюючи пізнавальну діяльність здобувачів на професійно орієнтовану. Програма підготовки враховує сучасні підходи до навчання та виховання дітей раннього та дошкільного віку, акцентуючи увагу на всесторонньому розвитку особистості. Програма передбачає поєднання теоретичних та практичних знань, що забезпечує підготовку майбутніх фахівців, здатних професійно працювати в різноманітних освітніх середовищах. Особливу увагу приділено вивченню сучасних методик виховання, які спрямовані на гармонійний розвиток дитини, зокрема таких аспектів, як фізичний розвиток, мовленнєва діяльність, формування моральних та естетичних цінностей.

Сучасний вихователь дітей раннього та дошкільного віку – це «універсальний солдат», який орієнтується в наукових досягненнях, інноваціях, володіє різними технологіями розвитку, навчання та виховання дітей, прагне до саморозвитку, самовдосконалення в різних сферах життєдіяльності, у тому числі і професійній. В. Кузь так говорить про вихователя «...кожен вихователь має бути педагогом-дослідником, оратором, повинен майстерно володіти словом та найновішими виховними інформаційними технологіями...» (Кузь, 2011, с. 28). У свою чергу Л. Зданевич наголошує на важливості професійної підготовки майбутнього вихователя. Така підготовка складається зі спеціально організованого освітнього процесу, який спрямований на формування в майбутніх фахівців високого рівня готовності до ефективного здійснення професійної діяльності в галузі дошкільної освіти (Зданевич, 2014, с. 22).

Варто відмітити, що професія вихователя є досить популярною в Україні, оскільки дошкільна освіта відіграє ключову роль у формуванні особистості дитини на ранніх етапах її розвитку. Проте, незважаючи на важливість цієї професії, в Україні існує значний брак кадрів, що зумовлено такими факторами: по-перше, низький рівень заробітної плати вихователів не відповідає обсягу їхньої роботи та відповідальності, що призводить до відтоку кадрів і зниження зацікавленості у професії серед молоді. По-друге, умови праці часто є складними через перевантажені групи, недостатнє матеріальне забезпечення та інфраструктурні проблеми, що ускладнює виконання педагогічних завдань на належному рівні. По-третє, престиж професії вихователя є нижчим порівняно з іншими професіями, що зменшує кількість тих, хто бажає працювати в цій сфері.

В ході наукового дослідження ми виділяємо четвертий фактор, який безумовно впливає на нестачу кадрів у сфері дошкільної освіти: надзвичайний стан у країні, а саме повномасштабна війна. Цей фактор додатково посилює вже існуючі проблеми, зумовлюючи не тільки фізичну небезпеку для вихователів та дітей, але й вимушену міграцію серед населення, зниження мотивації працювати у сфері освіти, а також впливає на моральний і психологічний стан всіх педагогів, які працюють у важких умовах, часто під загрозою обстрілів чи бомбардувань. Сучасні вихователі мають не лише продовжувати виконувати свої професійні обов'язки, але й забезпечувати емоційну та педагогічну підтримку дітей раннього та дошкільного віку у стресових умовах. Це вимагає додаткових ресурсів, знань та навичок, які далеко не всі фахівці готові забезпечити в таких умовах.

Таким чином, надзвичайний стан і повномасштабна війна в країні є серйозними викликами, які ще більше загострюють проблему нестачі кадрів у дошкільній освіті. Для подолання цих викликів пропонуємо наступну орієнтовну модель підготовки майбутніх вихователів до роботи з дітьми раннього віку в умовах НС:

1. Ознайомлення з нормативно-правовими актами та законодавством України.

Майбутні вихователі повинні бути обізнані з актуальними нормативно-правовими документами, що регулюють їхню діяльність у кризових ситуаціях, зокрема законодавством, що стосується захисту прав дітей, гарантування їхньої безпеки та адаптації до нових умов: Конвенція ООН про права дитини, Закон України «Про охорону дитинства». Враховуючи надзвичайний стан в Україні, вихователі мають чітко розуміти Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану», що регулює дії людей під час кризових ситуацій, а також нормативні документи, які стосуються евакуації, медичної допомоги та координації з екстреними службами. Також вихователі повинні вивчати процедури та рекомендації щодо адаптації дітей, які зазнали впливу кризових ситуацій (наприклад, війни або евакуації), до нових умов проживання та навчання. Це можуть бути рекомендації Міністерства освіти і науки України щодо інтеграції дітей-біженців або переселенців у нові групи.

2. Ознайомлення з сучасними базовими та парціальними програмами розвитку, навчання та виховання дітей раннього віку, для майбутнього професійного використання у закладі дошкільної освіти:

- «Зернятко» (Л. Грицюк, М. Каратаєва, 2011), «Оберіг» (А. Богуш, О. Долинна, Т. Панасюк, О. Яковенко та ін., 2014);
- «Соняшник» (Л. Калуська, 2014);
- «Світ дитинства» (О. Байєр, Л. Батліна, А. Богуш та ін., 2015);
- «Дитина» (Г. Беленька, О. Богиніч, Н. Богданець-Білокаленко, В. Вертугіна, К. Волинець та ін., 2016);
- «Українське дошкілля» (О. Білан, 2017);
- «Я у Світі» (О. Аксьонова, А. Аніщук, Л. Артемова та ін., 2019);
- «Освіта і піклування / Education&Care» (В. Воронов, К. Ковальчук, Н. Піканова, О. Рейпольська, С. Сисоєва, К. Станкевич, 2021);
- парціальна програма розвитку дитини від 2 до 6 років через гру «Творці майбутнього» (О. Рома, Г. Малевич, І. Піскова, Г. Шварова, О. Шуляк, 2023).

3. Розробка та впровадження нових освітніх компонентів в освітній план спеціальності 012 Дошкільна освіта, що включають навчальні

модулі з кризового управління, психологічної та педагогічної підтримки дітей раннього віку, а також методики роботи з дітьми та їх родинами в умовах постійного стресу та травми.

Цінною для нашого дослідження є думка О. Шадюк, яка наголошує, що на сьогоднішній день дошкільна освіта в Україні критично потребує фахівців нової формації з конкурентоспроможним європейським чи світовим рівнем кваліфікації для досягнення єдиної мети – формування гармонійно розвиненої особистості дитини раннього віку. Вона пропонує готувати майбутніх вихователів до роботи з дітьми раннього віку через процес вивчення нової дисципліни «Педагогіка раннього дитинства», яка забезпечує комплексний підхід до формування у здобувачів вищої освіти зі спеціальності 012 Дошкільна освіта певних знань та практичних вмінь щодо роботи з дітьми раннього віку (Шадюк, 2020, с. 246).

На основі аналізу Силабусу курсу можна зробити висновок, що він не враховує особливостей роботи з дітьми раннього віку в умовах надзвичайних ситуацій. Замість цього курс передбачає ознайомлення майбутніх вихователів із загальними засадами педагогіки раннього дитинства, змістом та методами виховання дітей раннього віку та організаційно-методичною роботою в групах дітей раннього віку.

Для вирішення цієї проблеми та забезпечення більш комплексної підготовки майбутніх вихователів до роботи з дітьми раннього віку, зокрема в умовах кризових та надзвичайних ситуацій, до освітнього плану спеціальності 012 Дошкільна освіта Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького було введено вибіркові освітні компоненти: «Педагогічна підтримка родин, постраждалих внаслідок воєнних дій» (2023 – 2024 н.р.) та «Сучасна теорія та практика розвитку та виховання дитини раннього віку» (2024 – 2025 н.р.). Вони безпосередньо спрямовані на розвиток у здобувачів вищої освіти останніх компетенцій, які дозволяють працювати з дітьми раннього віку та їх родинами в умовах стресу, кризових подій або інших надзвичайних ситуацій. Також містять у своєму складі як теоретичну підготовку, так і практичні навички, зокрема з педагогічної підтримки, організації безпечного середовища для дітей раннього віку та родин, аналіз існуючих методик, сучасних розробок, технологій раннього виховання та раннього втручання. Зі змістом Силабусів БОК можна ознайомитися за наступними посиланнями: «Педагогічна підтримка родин, постраждалих внаслідок воєнних дій» (<https://docs.google.com/document/d/1v7Fa185e1Sr>

TtxDvVANWV_VTRP2ZuLAn/edit) та «Сучасна теорія та практика розвитку та виховання дитини раннього віку» (<https://docs.google.com/document/d/1cZDZ9r4wm0EzgyuHViWrwOnzdm8v7r9/edit>)

Рекомендуємо розширювати та оновлювати Силабуси курсів у зв'язку з сучасними викликами, пов'язаними з частішими надзвичайними ситуаціями, такими як військові дії, природні катастрофи та інші кризи. Такий підхід дозволить майбутнім вихователям бути більш підготовленими до роботи в складних умовах та забезпечити якісну педагогічну підтримку дітей раннього віку.

1. Впровадження практичної підготовки здобувачів вищої освіти: проведення тренінгів та використання симуляційних ігор під час занять. Здобувачі повинні брати участь у тренінгах, які включають теми роботи з дітьми раннього віку, що зазнали травми. Ці тренінги повинні охоплювати теми педагогічної підтримки, ігрової терапії та техніки емоційного спілкування з дітьми раннього віку. Наприклад: тренінг С. Ройз «Робота з дітьми, що отримали травматичний досвід під час війни»; психологічний проєкт «За межею байдужості», що містить практичні матеріали по роботі з дітьми постраждалими внаслідок кризових травматичних подій (Н. Березовська, Л. Дацюк, О. Равкіс, С. Рула, Л. Рибак, Н. Сидорова, К. Туринська); тренінг для педагогів «Безпека дитини в умовах воєнного стану. Основи безпечної поведінки» (Л. Цимбалюк) та ін.

Симуляційні ігри – це форма навчальних або розважальних ігор, у яких учасники взаємодіють з моделюванням реальних або вигаданих процесів, ситуацій, чи систем. Метою таких ігор є занурення гравців у контрольоване середовище, що імітує реальні обставини, дозволяючи вивчати наслідки прийнятих рішень та дій у безпечних умовах. Отже, симуляційні ігри є ефективним методом підготовки майбутніх вихователів до роботи з дітьми раннього віку в умовах надзвичайних ситуацій. Вони дозволяють учасникам відпрацьовувати навички реагування на різні сценарії, які можуть виникнути в реальних умовах. Приклади таких симуляційних ігор:

«Симуляція евакуації»

Сценарій: умовна пожежа або інша надзвичайна ситуація в закладі дошкільної освіти. Вихователі повинні забезпечити організацію швидкої та безпечної евакуації дітей раннього віку із будівлі.

Мета: навчитися швидко організовувати роботу, координувати дії колег і гарантувати безпеку дітей, враховуючи вікові особливості.

Навички: управління групою дітей, підтримка емоційної стабільності під час стресу, правильна комунікація з дітьми та персоналом.

«Надання першої допомоги дітям»

Сценарій: дитина отримала незначну травму (наприклад, поріз або удар) під час надзвичайної ситуації.

Мета: майбутні вихователі повинні оцінити стан дитини, надати базову першу допомогу та підтримати емоційний стан дитини до прибуття медичних служб.

Навички: надання першої допомоги, вміння заспокоїти дитину, підтримка зв'язку з медичними працівниками.

«Дитина плаче»

Сценарій: дитина злякалася через раптовий гучний шум (наприклад, сирена або звуки вибуху). Вихователю повинен використати методику емоційної підтримки, щоб заспокоїти дитину.

Мета: навчитися працювати з тривожними реакціями дітей через заспокійливі розмови, дихальні вправи, обійми або відволікаючі ігри.

Навички: управління емоціями, використання невербальних засобів комунікації для заспокоєння дітей, створення безпечного простору.

Наведені орієнтовні приклади симуляційних ігор допоможуть майбутнім вихователям практично відпрацьовувати сценарії кризових ситуацій, що дозволять їм діяти швидко та професійно в реальних умовах, зберігаючи безпеку і добробут дітей раннього віку.

2. Створення вільного доступу до методичних матеріалів, онлайн-курсів та інформаційних ресурсів, які висвітлюють найкращі практики у сфері дошкільної освіти під час НС. Доступ до сучасних ресурсів дозволить майбутнім вихователям отримати нові знання та навички, що підвищить їхню професійну компетентність у НС. На сьогоднішній день в Україні є декілька таких успішних кейсів, наведемо їх нижче:

- проєкт «Забезпечення безперервності навчання та розвитку дітей дошкільного віку в умовах кризи в Україні», який реалізовувала ВГО «Асоціація працівників дошкільної освіти» в межах програми Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) «Спільно» та за інформаційної підтримки Міністерства освіти і науки України та Державної установи «Український інститут розвитку освіти». Проєкт тривав протягом 2023 року та мав на меті збільшення кількості дітей, які мають доступ до формальної або неформальної освіти, включаючи ранній розвиток; підтримка

отримання дітьми дошкільного віку освіти (навчання) в умовах війни через розвиток педагогів та надання консультацій батькам. Як результат, проєкт охопив 1000 закладів дошкільної освіти з усіх областей України; 4000 педагогів було навчено організації освітнього процесу у змішаному форматі; 7500 педагогів пройшли навчання з психологічного супроводу освітнього процесу; 1000 керівників закладів дошкільної освіти навчено з питань безпеки; 220 000 дітей залучено до покращеної дошкільної освіти; 15 787 дітей отримали дошкільну освіту у змішаному форматі; 5000 батьків отримали консультативну підтримку (Завершено проєкт із забезпечення безперервності..., 2024);

- форум «Всеукраїнський день дошкілля: форум інноваційних ідей» (2024), який було організовано ГС «Освіторія» і Міністерством освіти і науки України за підтримки Маріупольського державного університету і Представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні за фінансування Федерального міністерства економічного співробітництва та розвитку (BMZ) через Німецький банк розвитку (KfW). Форум об'єднав вихователів з усіх кутків України. Під час форуму відбулося урочисте нагородження працівників сфери дошкільної освіти від Міністерства освіти і науки та Global Teacher Prize Ukraine 2024 відзначили 50 працівників дошкілля, які зробили значний внесок у розвиток дітей і впровадження інноваційних підходів у навчанні. Варто зазначити що за версією Global Teacher Prize Ukraine 2024 здобувачка Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького спеціальності 012 Дошкільна освіта рівня вищої освіти другого (магістерського), групи М 113-сп Н. Гришук – вихователь Софіївського ЗДО «Берізка» була визнана одним із кращих педагогів України в номінації «Дошкілля»;
- курс «Благополуччя дітей і педагогів: дієві інструменти та практики психосоціальної підтримки», який є частиною педагогічної підготовки українських вихователів закладів дошкільної освіти і входить до відповідних програм професійного розвитку в регіональних закладах післядипломної педагогічної освіти. Цей курс було розроблено науковим партнером the LEGO Foundation – MHPSS Collaborative, яка є глобальним хабом у сфері досліджень, інновацій, навчальних

програм та комунікаційних кампаній щодо підтримки психічного здоров'я дітей та дорослих. Унікальністю програми є використання гри і діяльнісного підходу як ключових механізмів психосоціальної підтримки дітей і вихователів, їхнього благополуччя в закладі освіти в умовах надзвичайних ситуацій. Основними темами, які розглядаються впродовж курсу є: благополуччя і навчання дітей в умовах надзвичайних ситуацій; психосоціальна підтримка та гра; вплив стресу на благополуччя та навчання дітей; роль педагога у підтримці благополуччя дітей: шість ключових стратегій; створення безпечного освітнього середовища; підтримка позитивної поведінки; сприяння соціально-інтерактивному середовищу; розвиток соціально-емоційних навичок та вміння долати стресу через гру; благополуччя педагогів (Курс «Благополуччя дітей і педагогів...»);

- курс «Травмообізнані: практики для вихователів і вчителів» та курс «Травмообізнані: вплив травми на розвиток дітей раннього віку» на сайті Prometheus+. Дані онлайн-курси доступні для безкоштовного навчання педагогів, вихователів та батьків, чиї діти переживають травми через війну та вимушене переміщення. Курси були опубліковані у 2023 році та враховують наслідки повномасштабного вторгнення росії в Україну. Проходження курсів майбутніми вихователями створить міцну базу для розуміння психологічних механізмів травми у дітей раннього віку. Після проходження курсів кожен учасник отримує сертифікат із зазначеною кількістю годин;
- онлайн-платформа «Рух освіта» (<https://ruh.com.ua/category/doskilla/>), яка містить розділи «Дошкілля» та «Вихователь» де можна знайти всеукраїнські вебінари та курси підвищення кваліфікації, що спрямовані на покращення професійних знань та навичок у роботі з дітьми, особливо під час надзвичайних ситуацій. Доступ до таких навчальних

матеріалів дозволяє майбутнім вихователям отримати актуальну інформацію та нові методики, що сприяє підвищенню якості освіти і гарантуванню безпеки та емоційного благополуччя дітей раннього віку під час кризових періодів.

Зазначені ініціативи не тільки підтримують професійний розвиток майбутніх вихователів, а й роблять усе можливе для створення безпечного і комфортного освітнього середовища для дітей раннього віку у кризових ситуаціях. Вони сприяють тому, що майбутні вихователі стають більш впевненими у своїй здатності реагувати на потреби дітей, а також підтримують можливість підвищити свої навички в управлінні стресом, а вільний доступ до таких ресурсів є вирішальним кроком у підвищенні якості дошкільної освіти в Україні під час надзвичайних ситуацій, що дозволяє вихователям отримати підтримку, знання та інструменти для ефективної роботи з дітьми, які переживають труднощі. Проте варто зазначити, що це неповний перелік проєктів та ініціатив, які спрямовані на покращення підготовки майбутніх вихователів у складних умовах війни та надзвичайних ситуацій в Україні.

Висновки. Отже, у результаті дослідження визначено, що для сучасної вищої освіти пріоритетом стає підготовка вихователя інноваційного типу, який здатний реалізувати освітні стандарти та впроваджувати нові освітні технології в умовах НС. Високоякісна підготовка майбутніх вихователів до роботи з дітьми раннього віку в умовах надзвичайних ситуацій сприяє розвитку здатності забезпечувати емоційну та педагогічну підтримку дітей, що сприяє зниженню впливу стресу на їхній розвиток.

Майбутні дослідження будуть зосереджені на подальшій розробці навчальних програм, що інтегрують сучасні підходи до педагогічної підтримки та соціально-емоційного навчання, а також адаптацію освітніх технологій до викликів кризових умов. Особлива увага буде приділена вивченню довгострокових наслідків використання інтерактивних і арт-терапевтичних методик для дітей раннього віку, які пережили травматичний досвід внаслідок НС, що дозволить краще зрозуміти ефективність різних підходів і вдосконалити педагогічні стратегії для допомоги дітям у майбутньому.

Список використаних джерел

- Беленька, Г.В. (2017). Підготовка фахівців для дошкільної галузі: стратегія змін. *Молодий вчений*. 3.2 (43.2). С. 1–3.
- Гавриш, Н. (2020). *Професійна підготовка майбутніх педагогів-вихователів до роботи з дітьми раннього віку на етапі адаптації до нових соціальних умов. Освіта XXI століття: реалії, виклики, тенденції розвитку*: колективна монографія. The XXI century education: realities, challenges, development trends: collective

References

- Belenka G.V. (2017). Training of specialists for the preschool industry: a strategy for change. A young scientist. No. 3.2 (43.2). P. 1-3. [in Ukrainian].
- Havrysh N. (2020). Professional training of future teachers-educators to work with young children at the stage of adaptation to new social conditions. N. Gavrysh, N. Shklyar. Education of the 21st century: realities, challenges, development trends: a collective monograph. The XXI century education: realities, challenges,

- monograph. (Наук. ред. Ганна Цветкова). Hameln: InterGING. С. 358–372.
- Гарашченко, Л. & Літиченко, О. & Шинкар, Т. (2024). Фахова підготовка майбутніх вихователів до організації здоров'язбереження дітей раннього віку: методичні аспекти. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка*, (41 (1)). С. 71–76. URL: <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2024.4110>
- Завершено проєкт із забезпечення безперервності дошкільної освіти в умовах кризи. (2024). URL: <https://mon.gov.ua/news/zaversheno-proiekt-iz-zabezpechennia-bezperernosti-doshkilnoi-osvity-v-umovakh-kryzy>
- Зданевич, Л.В. (2014). *Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з дезадаптованими дітьми* (Автореф. дис д-ра пед. наук). Житомир. 44 с.
- Кузь, В.Г. (2011). Нова освітня парадигма – нові освітні технології. *Педагогіка і психологія*. 2. С. 28–35
- Курс «Благополуччя дітей і педагогів: дієві інструменти та практики психосоціальної підтримки». (2024). URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/doshkilna-osvita-2/diyalnist-the-lego-foundation-u-doshkilli-ukraini/kurs-blagopoluchchya-ditey-i-pedagogiv-dievi-instrumenti-ta-praktiki-psikhosotsialnoi-pidtrimki>
- Парціальна програма розвитку дитини від 2 до 6 років через гру «Творці майбутнього» та методичні рекомендації. (2023). О.Ю. Рома, Г.В. Малевич, І.Ю. Піскова, Г.В. Шварова, О.М. Шуляк. (Ред.). The LEGO Foundation. 109 с.
- Івах, С.М. (2016). Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до роботи з дітьми раннього віку. *Збірник наукових праць Педагогічні науки*. 2 (74). С. 122–126
- Про освіту. (2024). Закон України «Про освіту». URL: <https://www.osvita-konotop.gov.ua/zakon-ukra%D1%97ni-vid-05-09-2017-2145-viii-pro-osvitu.html>
- Про вищу освіту. (2024). Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
- Про освіту дорослих. (2022). Закон України «Про освіту дорослих» від 10.02.2022 № 7039. URL: https://ips.ligazakon.net/document/JI06948A?an=463&q=%D0%B4%D0%BE%D1%88%D0%BA%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0&is_no_morph=false&lang=ua¶gr_mode=true
- Про дошкільну освіту. (2024). Закон України «Про дошкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
- Про професійний розвиток працівників. (2019). Закон України «Про професійний розвиток працівників». (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 39, ст. 462) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/431217?find=1&text=%D0%B4%D0%BE%D1%88%D0%BA%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0+%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0#Text>
- Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки. (2024). Кабінет Міністрів України. Розпорядження від 23 лютого 2022 р. № 286-р. Київ. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-rozvitku-vishchoyi-osviti-v-ukrayini-na-20222032-roki-286>
- Програма освіти дітей раннього та дошкільного віку «Освіта і піклування/ Education & Care». (2021). В.А. Воронов, К.В. Ковальчук, Н.В. Піканова, О. Д. Рейпольська, С.О. Сисоєва, К.Ю. Станкевич. (Ред.). Київ: ФОП В.Б. Ференець. 130 с.
- Цветкова, Г.Г. (2017). *Концептуальні основи підготовки майбутніх фахівців галузі «Дошкільна освіта»*. Development and modernization of social sciences: development trends: collective monograph / by Nauk. ed. Anna Tsvetkova. Hameln: InterGING. P. 358–372. [in Ukrainian].
- Harashchenko, L. & Litichenko, O. & Shinkar, T. (2024). Professional training future educators to the organization of health care for young children: methodical aspects. *Pedagogical education: Theory and practice. Psychology. Pedagogy*, (41 (1)). P. 71–76. <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2024.4110> [in Ukrainian].
- The project on ensuring the continuity of preschool education in the conditions of crisis has been completed. URL: <https://mon.gov.ua/news/zaversheno-proiekt-iz-zabezpechennia-bezperernosti-doshkilnoi-osvity-v-umovakh-kryzy> [in Ukrainian].
- Zdanevych L.V. (2014). Theoretical and methodological foundations of professional training future educators of preschool educational institutions to work with maladapted children: autoref. of the dis. of Dr. of ped. Sciences: 13.00.04 «Theory and methodology of professional education». Zhytomyr 44 p. [in Ukrainian].
- Kuz V.G. (2011). New educational paradigm – new educational technologies. *Pedagogy and psychology*. No. 2. P. 28–35 [in Ukrainian].
- Course «Well-being of children and teachers: effective tools and practices: psychosocial support». URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/doshkilna-osvita-2/diyalnist-the-lego-foundation-u-doshkilli-ukraini/kurs-blagopoluchchya-ditey-i-pedagogiv-dievi-instrumenti-ta-praktiki-psikhosotsialnoi-pidtrimki> [in Ukrainian].
- Partial child development programme from 2 to 6 years old through the game «Creators of the future» and methodological recommendations (2023). O. Yu. Roma, G.V. Malevych, I.Yu. Piskova, G.V. Sharova, O.M. Shuliak; The LEGO Foundation. 109 p. [in Ukrainian].
- Ivakh S.M. (2016). Preparation of future preschool education specialists to work with young children. Volume 2 No. 74: Collection of Scientific Pedagogical Sciences. P. 122–126 [in Ukrainian].
- On education (2024). Law of Ukraine «On Education». URL: <https://www.osvita-konotop.gov.ua/zakon-ukra%D1%97ni-vid-05-09-2017-2145-viii-pro-osvitu.html> [in Ukrainian].
- On higher education (2024). Law of Ukraine «On Higher Education». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].
- On adult education (2022). Law of Ukraine «On Adult Education» dated February 10, 2022 No. 7039. URL: https://ips.ligazakon.net/document/JI06948A?an=463&q=%D0%B4%D0%BE%D1%88%D0%BA%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0&is_no_morph=false&lang=ua¶gr_mode=true [in Ukrainian].
- On preschool education (2024). Law of Ukraine "On preschool education". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> [in Ukrainian].
- On professional development of employees (2019) Law of Ukraine «On professional employee development» (Vedomosti of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 2012, No. 39, Article 462) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/431217?find=1&text=%D0%B4%D0%BE%D1%88%D0%BA%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0+%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0#Text> [in Ukrainian].
- On the approval of the Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2022–2032 (2024). Cabinet of Ministers of Ukraine. Order of February 23, 2022, No. 286 of the city of Kyiv «On the approval of the Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2022–2032». URL: <https://www.kmu.gov.ua/>

experience of Poland and prospects of Ukraine: Collective monograph. Vol. 3. Lublin: Izdevnieciba «Baltija Publishing». P. 42–49.

Шадюк О.І. (2020). Готовність майбутніх вихователів до роботи з дітьми раннього віку. *Інноватика у вихованні*. 12. С. 242–249. URL: <https://doi.org/10.35619/iiu.v1i12.293>

Відомості про автора:

Негрій Ольга Іванівна
olganegriy19@gmail.com

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Наукове Містечко, вулиця, 59, Запоріжжя,
Запорізька обл., 69000, Україна

doi: 10.33842/22195203-2024-2-33-272-280

Матеріал надійшов до редакції 03. 11. 2024 р.

Прийнято до друку 03. 12. 2024 р.

npas/pro-shvalennya-strategiyi-rozvitku-vishchoyi-osviti-v-ukrayini-na-20222032-roki-286- [in Ukrainian].

Early childhood and preschool education programme «Education and care / Education & Care» (2021). V.A. Voronov, K.V. Kovalchuk, N.V. Pikanova, O.D. Reipolska, S. O. Sysoeva, K. Yu. Stankevych. Kyiv: FOP V.B. Ferenets 130 p. [in Ukrainian].

Tsvetkova H.G. (2017). Conceptual foundations of training future specialists Development and modernization of social sciences: experience of Poland and prospects of Ukraine: Collective monograph. Vol. 3. Lublin: Izdevnieciba "Baltija Publishing". R 42-49. [in Ukrainian].

Shadiuk O.I. (2020). The readiness of future educators to work with early age children. *Innovation in education*. Issue 12. P. 242-249. <https://doi.org/10.35619/iiu.v1i12.293> [in Ukrainian].

Information about the author:

Nehrii Olha Ivanivna

olganegriy19@gmail.com

Bogdan Khmelnytsky Melitopol State
Pedagogical University
Scientific Town, Street 59, Zaporizhzhia,
Zaporizhzhia region, 69000, Ukraine

doi: 10.33842/22195203-2024-2-33-272-280

Received at the editorial office 03. 11. 2024.

Accepted for publishing 03. 12. 2024.